

**«БҮ020700-Аударма ісі» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған
Маманбаева Жаннура Жаарқанбековнаның «С.Елұбайдың «Ақ боз үйі» романындағы ұлттық реалиялардың орыс және ағылшын
тілдеріндегі аудармаларының барабарлығы» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің**

СЫН-ШҚІРҒЫ

Р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2. Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғарғы ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым	Диссертациялық жұмыстың тақырыбы «Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясына, «Мәдени мұра», «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мемлекеттік бағдарламаларының бағыттарына сәйкес келеді. Бұл бағдарламаларда төл әдебиетімізді әлемге тигісті деңгейде таныстыру, ұлттық мәдениетімізді жанғырту міндеттері қойылады. Осы орайда ХХ ғасырда халқымыздың басынан кешкен ашаршылық, репрессия, әлеуметтік тоқырау секілді қасіреттер жайлы жазылған ұлы туынды, С.Елұбайдың «Ақ боз үйі» романын әдебиеттану, аударматану тұрғысынан зерттеу – өте өзекті. Роман-трилогияда көшпені қазақтың идеялы қоғамы, ұлттымыздың аса құнды қасиеттері жарқын көрініс тапқан. Жұмыс тақырыбы мен мазмұны еліміздің ұлы туғандарын танытумен, ұлттың ойсанасын жанғыртумен байланысты. Аударматануда ретшіл мәселесі әлі де шешімін таппай келе жатқан проблемаларға жатады. Қазіргі таңда бұл салада көркем мәтіндердің қалай аударылғандығы туралы сипаттамалы зерттеулерден басқа, аудармашыларға жол сілтейтін нормативті зерттеулер де қажет екендігі байқалып отыр. Оған кезек аударматану саласындағы зерттеулерді автоматтандыру да кезек күттірмейтін мәселе. Демек, диссертациялық жұмыстың өзектілігі өте жоғары. Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғарғы ғылыми-техникалық комиссия 2020 жылдың 29 сәуірінде мақұлдаған 2020-2023 жылдарға арналған ғылымды дамытудың басты бағыттарына, атап айтқанда «Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер» бағытына сәйкес келеді. Жұмыстың «Жайындағы заманауи қазақстандық мәдениет», «100 оқулық», сөптілігі білім беру бойынша жобалар аясында орындалғанын да айта кеткен жөн.

	дамудының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	
2. Ғылымға маныздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маныздылығы ашылған/ашылмаған.	Зерттеу жұмысы ғылымға елеулі үлес қосатыны айқын. Жұмыста аударматану саласындағы өзекті тақырыптардың бірі реалия мәселесі ұлттық-тарихи лексикалық бірліктерге толы С. Елубайдың «Ақ боз үй» роман-трилогиясы негізінде зерттелген. Бұл жұмыста көркем прозаның ұлттық-тарихи нақышы бар сөздер мен сөз тіркестерін аудару мәселесі егжей-тегжейлі қарастырылған. Диссертацияны көркем прозаның реалитарды аударуға арналған тиінақты, аяқталған жұмыс деп санауға болады. Зерттеу әдістемесі – қазақ аударматануы үшін жаңа үрдіс. Ізденуші ұсынған әдістеме қазақ тілінің параллель корпусын жасауға негіз бола алады. Бұл зерттеудің ғылымға қосатын ен үлкен үлесі болмақ.
3. Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Жұмысты өзі жазу деңгейі жоғары. Жұмыстың теориялық базасын айқындау мақсатында ізденуші зерттеу объектісіне сәйкес келетін отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектерін саралап, материалдарды жинап, жүйелеп, терең аналитикалық талдау жасаған. Жұмыстың практикалық бөлімінде жан-жақты салыстырмалы-салғастырмалы талдау жүргізген. Зерттеуде алынған тың нәтижелер зерттеушінің өзі жазу деңгейінің жоғары екенін айғақтайды.
4. Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Диссертация өзектілігі ғылыми тұрғыда негізделген. С.Елубайдың «Ақ боз үй» романындағы ұлттық реалитардың орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларының арабарлығы жеке зерттеуде алғаш рет қарастырылған, ал трилогияның екінші және үшінші кітаптарының аудармалары осы уақытқа дейін мүлде қарастырылмаған. Реалитар аудармасының арабарлығына қатысты талаптар, реалитар қатысты зерттеулердің дескриптивті сипаты аударматану еңбектеріне сілтеме беру негізінде дәйектелген. Жалпы алғанда, аударматанудың реалитар мәселесінің өзектілігі әлемге әйгілі аударматанушылардың еңбектерінде келтірілген ғылыми дискурсивтар негізінде айқындалған.
	4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындалмайды	Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын толық айқындайды. Жұмыстың бірінші бөлімінде аударматанудағы реалитар мәселесі жөнінде жалпы теориялық ұстанымдар айқындалады. Екінші бөлімде түпнұсқа мәтінге аударма алдындағы және сынау алынған талдау жасалды. Жұмыстың үшінші бөлімінде роман-трилогиядағы ұлттық реалитардың арабарлығы талданды.
	4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:	Жұмыстың мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына толық сәйкес келеді. Ізденуші С. Елубайдың «Ақ боз үй» романындағы ұлттық

	<p>1) сәйкес келеді: 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді</p> <p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылымы логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан: 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ</p> <p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (кағидағтар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар: 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сиптемелеріне негізделген</p>	<p>реалиялардың орыс және атылшын тілдеріне аударылуы барбабарлығын анықтауды мақсат етеді және осының аясында реалия мәселесін теориялық тұрғыда зерделеуді, реалия аудармасын талдауды және сонның негізінде практикалық тұжырымдарға қол жеткізуді міндет етеді.</p> <p>Диссертация бөлімдері логикалық тұрғыда бір-бірімен толық байланысқан. Жұмыс жалпыдан жекеге, теориядан практикаға өту секілді ғылыми тұрғыдан дұрыс векторлар негізінде құрылған. Бөлім қорытындылары мен үшінші бөлімдегі тараушаларда берілген тұжырымдар ізденушінің жалпы жұмыс барысындағы және қорытындыдағы ұстанымдарымен үндеседі.</p> <p>Диссертациялық жұмыста аударматануды қорытуық талдау әдісі ұсынылады. Бұл әдістің тиімділігі жұмысқа қосымша ретінде берілген қорытуық құрылымы арқылы айқындалуымен ерекшеленеді.</p> <p>Зерттеуде ұсынылған шешімдер мен қағидағтарға роман аудармасы мен аудармашылардың қолданған тәсілдерін сыни талдау нәтижесінде қол жеткізген. Талдау кезінде аударматанушылар ұсынған тәсілдердің тиімділігі бағаланып, салыстырылған.</p>
<p>5. Фильми жанашылдық принципі</p>	<p>5.1 Фильми нәтижелер мен қағидағтар жаңа болып табыла ма? 1) толық ымен жаңа: 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Зерттеу жұмысында толығымен жаңа нәтижелер алынған. С. Елубайын “Ақ боз үй” трилогиясындағы ұлттық реалиялардың орыс және атылшын тілдеріне берілуі барбабарлығы аударма ғылымының теориясы тұрғысында алғаш рет қара ғырылған. Дәстүрлі реалия-сөздермен қатар интермет ті түрінде көрініс табатын метареалиялардың да аудармада берілу тәсілдері алғаш рет қарастырылған. Қазақ аударматануында зерттеу нәтижелерінің дәлілігін қамтамасыз ету мақсатында алғаш рет ұлттық реалиялардың үш тілді парадигма қорытуы пайдаланылған және соның негізінде романдағы реалия аудармаларының доместикация және фонетикация деңгейі анықталған. Көркем прозадағы реалия аудармасының траекториясына әсер ететін факторлар мен реалия аудармасында кездесетін қателіктердің типтері толықтырылған. Көркем прозадағы реалияны аударудың ең ұтымды тәсілі ұсынылған, әрі реалияларды аударудың ережелері алғаш рет тұжырымдалған.</p>
	<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа: 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Диссертацияда аударматанудың реалия туралы толығымен жаңа теориялық және практикалық қорытындылар берілгені; ақымды мәліметтер базасы негізінде жаңа статистикалық мәліметтер ұсынылды. Ең ірі практикалық қорытындылардың бірі – реалияны аударудың аудармашыларға арналған кенестерге тұжырымдар берілгені.</p>

	<p>5.3. Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жана және негізделген бе?</p> <p>1) толығымен жана: 2) жартылай жана (25-75% жана болып табылады); 3) жана емес (25% кем жана болып табылады)</p>	<p>Ізденушінің зерттеу жұмысында қабылданған барлық шешімдері жана әрі олар толығымен жүргізілген талдауларға сүйенеді.</p>
<p>6.</p> <p>Негізгі қорытындылардың негізділігі</p>	<p>Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)</p>	<p>Ізденушінің барлық тұжырымдары мен қорытындылары үшінші бөлімде келтірілген салыстырмалы-салғастырмалы, компоненттік, этимологиялық, т.б. талдау негізінде жасалған. Сандық көрсеткіштердің дәліктің қамтамасыз ету мақсатында Microsoft Excel бағдарламасында жасалған ауқымды үштіліді наразилель қорлуы қолданылып, нәтижесінде статистикалық мәліметтерге қол жеткізіген.</p>
<p>7.</p> <p>Қорғауға шығарылған негізгі қағидағтар</p>	<p>Әр қағидағ бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қағидағ дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді: 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді.</p> <p>7.2 Тривиялды ма?</p> <p>1) ия; 2) жоқ. 7.3 Жана ма?</p> <p>1) ия: 2) жоқ. 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең. 7.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) ия: 2) жоқ.</p>	<p>І-қағидағ. Решия сөз және сөз тіркестерімен қатар, мәтіндегі интерметіндік элементтер: аллюзиялар, преупозициялар, символдар, ассоциациялар түрінде де көрініс табады.</p> <p>7.1 Қағидағ дәлелденді: 7.2 Тривиялды емес; 7.3 Жана: 7.4 Қолдану деңгейі кең; 7.5 Мақалада дәлелденген. (Pragmatic factors in the use of in-text additions is a technique for translating realia in literary translation. Skase Journal of Translation and Interpretation. – Volume 14. No. 1, 2021. – P. 109-127. (Scopus)).</p> <p>2-қағидағ. Аударматанушылардың еңбектерінде әр түрлі аталғанмен, аударма тәсілдерінің мән-мағынасы шамалас. Ізденуші реалияны аудару тәсілдерінің таксономияларын жан-жақты талдап, барлығына ортақ таксономияны ұсынған.</p> <p>7.1 Қағидағ дәлелденді; 7.2 Тривиялды емес; 7.3 Жана: 7.4 Қолдану деңгейі кең; 7.5 Мақалада дәлелденген. (Strategies for reproduction of the national realia of Smagul Yelibiy's novel 'Ak Bоз Yu' in the Russian and English translations // ISJ Theoretical & Applied Science. 12(56). – Philadelphia, USA, 2017. – P. 229-232. (РИНЦ (Russia) = 0.207).</p> <p>3-қағидағ. Романдары реалиялар мен оның аудармаларынан құралған үш</p>

			<p>тілді параллель корпус реализиялардың аудармаларына, олардың барабарлығына, кателіктерге, қолданылған ең тіімді тәсілдерге микро-және макроскопиялық талдау жасауға мүмкіндік береді.</p> <p>7.1 Қағидағ дәлелденді;</p> <p>7.2 Тривиялды емес;</p> <p>7.3 Жана;</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі кен;</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген (Ұлттық реализиялардың аудармаларын талдауда корпуслық лингвистика әдістерін қолдану ерекшеліктері // Материалы научной конференции «Развитие казахстанской лингвистики и литературоведения в условиях глобализации и цифровизации», посвященной 175-летию со дня рождения великого казахского акына и мыслителя Абая Кунанбаева и 1150-летию со дня рождения тюркского ученого, философа Абу Насра ибн Мухаммеда аль-Фараби Алматы, 17 апреля 2020. – Алматы: ХАТҰ, 2020. – 152-157 бб.).</p> <p>4-қағидағ. С. Елұбайдың “Ақ боз үй” романындағы реализиялардың орыс тіліндегі және ағылшын тіліндегі аудармаларында доместикация стратегиясы басым. Бұл қағидағ статистикалық мәліметтер негізінде дәлелденген.</p> <p>7.1 Қағидағ дәлелденді;</p> <p>7.2 Тривиялды емес;</p> <p>7.3 Жана;</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі кен;</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген (The treatment of realia in the translations of Smagul Yelbaу’s novel “Ak Bоз Uу” // Journal of Language and Linguistic Studies. – Vol 17. No 3, 2021. – P. 1366–1378. (Scopus)).</p> <p>5-қағидағ. Түпнұсқадан аударылған аударма аралық тілден жасалған аудармаға қарағанда барабар болып келеді. Аралық тілден жасалған аудармада семантикалық кателіктер көбірек болады. Бұл қағидағ аудармалардағы семантикалық кателіктердің жиілігі негізінде алынған.</p> <p>7.1 Қағидағ дәлелденді;</p> <p>7.2 Тривиялды емес;</p> <p>7.3 Жана;</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі кен;</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген (The treatment of realia in the translations of Smagul Yelbaу’s novel “Ak Bоз Uу” // Journal of Language and Linguistic Studies. – Vol 17. No 3, 2021. – P. 1366–1378. (Scopus)).</p>
--	--	--	---

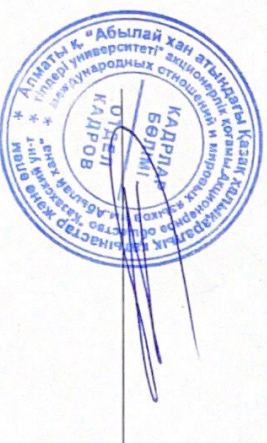
		<p>6-қағида. Көркем прозаның реалиялардың аудармасында реалияның тек денотативті мағынасы мен ұлттық-тарихи бояуы ғана емес, сондай-ақ формасы, семантикалық компоненттерінің контекстуалдық манызы ескерілуі керек. Бұл қағида 200-ге жуық микроконтекстердің салыстырмалы-салғастырмалы талдаулары негізінде дәлелденді.</p> <p>7.1 Қағида дәлелденді;</p> <p>7.2 Тривиалды емес;</p> <p>7.3 Жаңа;</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі кең;</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген (Реалияларды өзге тілдерге аудару барабарлығы (С. Елубайдың «Ақ боз үй» романы мен оның орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармалары негізінде) // Д.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы. Филология сериясы. – №2 (127). – Нұр-Сұлтан, 2019. – 185-192 бб.).</p> <p>7-қағида. Көркем прозаның реалияны аударудың ең тиімді тәсілі – мәтін ішіндегі экзотикациясы бар транслитерация/транскрипция.</p> <p>7.1 Қағида дәлелденді;</p> <p>7.2 Тривиалды емес;</p> <p>7.3 Жаңа;</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі кең</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген (Pragmatic factors in the use of in-text additions as a technique for translating realia in literary translation // Skase Journal of Translation and Interpretation. – Volume 14. No. 1, 2021. – P. 109-127. (Scopus)).</p> <p>8-қағида. Көркем прозаның реалияны аударғанда бөтпе мәдениетті сыйлау, аудармалардың бірізді, үнемі, тіркесімді болуын қамтамасыз ету ережелерін сақтау керек. Сондай-ақ, аударманың көркем проза стилімен үйлесуін қатаңдау қажет.</p> <p>7.1 Қағида дәлелденді;</p> <p>7.2 Тривиалды емес;</p> <p>7.3 Жаңа;</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі кең;</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген (Pragmatic factors in the use of in-text additions as a technique for translating realia in literary translation // Skase Journal of Translation and Interpretation. – Volume 14. No. 1, 2021. – P. 109-127. (Scopus)).</p>
--	--	---

8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы негізделген немесе әдіснама нақты жазылған Дни: 2) жоқ		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия: 2) жоқ	Зерттеуде мәтінге аударма алдындағы талдау, қорықты қолдану арқылы реалия аудармаларына микроскопиялық және макроскопиялық талдау, статистикалық талдау, реалия аудармаларының барабарлығын айқындау мақсатында компоненттік талдау, лексика-семантикалық талдау, салыстырмалы-салғастырмалы талдау, этимологиялық талдау әдістері қолданылған. Зерттеу әдістемесі екінші және үшінші бөлімнің кіріспесінде жан-жақты негізделіп жазылған.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: Дни: 2) жоқ		8.2 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даирлау бағыттары үшін тікелей педагогикалық эксперименттің тізінде дәлелденді): 1) ия: 2) жоқ	Теориялық қорытындылар мен заңдылықтар түпнұсқадаты реалия мен оның аудармаларының салыстырмалы-салғастырмалы, компоненттік талдаулары негізінде дәлелденген және расталған.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті /жеткіліксіз	Жұмыста отандық және шетелдік аудармашылардың іргелі еңбектеріне сілтемелер жасалған.
		8.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: Дни: 2) жоқ			Пайдаланылған әдебиеттер тізімі зерттеудің теориялық базасын айқындауға, реалия аудармасының барабарлығын бағалау мақсатына жеткілікті түрде қамтылған.
					Жұмыстың теориялық маңызы бар. Диссертацияда реалияның өзге тілдік бірліктерден айырылмайтын, негізгі белгілері анықталған. Мәтіндегі сөз не сөз тіркесі түрінде көрінсе табатын реалиялармен қатар, мәтінде менселегін, жасырылатын метарешия ұғымы мен оның аударылу тәсілдері ашылған. Үштілі параллель қорықты пайдалану нәтижесінде реалияның түпнұсқа мәтіндігі және аударма мәтіндігі траекториясы ұғымы ашылған. Көркем прозадағы реалияның аудармасына қойылатын барабарлық талабы нақтыланып, реалия аудармасында кездесетін

	<p>9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:</p> <p><u>Див:</u></p> <p>2) жоқ</p>	<p>категілердің түрлері толықтырылған.</p> <p>Зерттеудің практикалық маңызы бар. Жұмыстың ең негізгі практикалық жетістігі – реалиялардың аудармаларын талдауда үш тілді параллель корпусстың қолданылуы. Бұл корпуссты «Ақ боз үй» трилогиясының ағылшын тіліне аударылмаған екінші және үшінші кітаптарын тәржімалауда қолдануға болады. Ұсынылған зерттеу әдісін аударматанушылық зерттеулерде, қазақ тілінің параллель корпусын жасауға тірек модель ретінде қолдануға болады. Жалпы алғанда, зерттеу жұмысы нәтижесінде алынған қорытындылар мен тұжырымдамаларды аударма теориясы мен тәжірибесі бойынша арнайы курстар даярлауда, көркем аударма тәжірибесі пәнінде оқу материалдары ретінде, аударма ісі мамандығы бойынша оқу-әдістемелік құралдарын жасауда, аударма сөздіктері мен анықтамалар құрастыруда пайдалануға болады.</p> <p>Практикалық ұсыныстар толығымен жана. Көркем прозалары реалияны аударуға арналған барабарлық талаптары, ерекшелер, аудармашыларға арналған кеңестер осы зерттеуде тұжырымдалады.</p>
<p>10. Жазу және ресім теу сапасы</p>	<p>9.3 Практикалық ұсыныстар жана болып табылады?</p> <p><u>Д толығымен жана:</u></p> <p>2) жартылай жана (25-75% жана болып табылады);</p> <p>3) жана емес (25% кем жана болып табылады)</p> <p>Академиялық жазу сапасы:</p> <p><u>Д жоғары:</u></p> <p>2) орташа;</p> <p>3) орташадан төмен;</p> <p>4) төмен.</p>	<p>Академиялық жазу сапасы жоғары. Жұмыста аударматану терминдері бірізді қолданылған. Диссертация ғылыми тілде сауатты жазылған, техникалық тұрғыдан дұрыс ресімделген.</p>

Ізденуші Манапбаева Жаннура Жарқанбекованың «БД020700-Аударма ісі» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алуға лайық деген ұсыныс білдіремін.

Ресми рецензент:
 Абылай хан атындағы ҚазҰЖҚӘТУ
 Аударма және филология факультетінің деканы,
 Ф.ғ.к., доцент

Б. Мизамхан